

Delo nas je sprva zanimalo pravzaprav zaradi hidrogeografskega dela (Hidrografija in problem oskrbe z vodo). In čeprav ta tematika ni v ospredju, je prikazana instruktivno (Podobno velja tudi za raziskavo sosednjega otoka (Cresa), ki jo je na podoben način pred leti napisal N. Stražičić). Ta primer kaže, kako vsestransko se je avtorica lotila osrednje tematike. Glede prikazane tradicionalne oskrbe z vodo pa je treba reči, da so bile na Krku še ne dolgo tega žive oblike (še značilnejši je v tem pogledu sosednji Cres), ki smo jih na matičnem Krasu lahko le približno rekonstruirali, ker so že zdavnaj ugasnile. Knjiga Novoselove je zato tudi za tovrstno proučevanje našega primorskega krasa instruktivna.

Avtoričina analitično-sintetična obravnava Krka je nasploh spodbuda za marsikatero ne le tematsko podobno, temveč tudi regionalno-geografsko obdelavo. S tega vidika na delo tudi opozarjamo.

Darko Radinja

Ljiljana Gavrilović, Hidrologija u prostornom planiranju. Prirodno-matematički fakultet. Odsjek za geografiju i prostorno planiranje. Beograd 1988, str. 253.

Učbenik vzbuja zanimanje že zaradi tega, ker je prvi te vrste pri nas, namenjen pa je študentom prostorskega planiranja, uporabljajo pa ga na skupnem oddelku za geografijo in prostorskega planiranje beograjske univerze. S tega vidika smemo učbenik tudi presojsati. V bistvu naj bi šlo za ustrezno aplikacijo hidrologije, a ne kot tehnične discipline, temveč v pomenu hidrogeografije, čeprav tega termina (sinonima) srbska geografska šola ne uporablja.

Kakor pravi avtorica, naj učbenik pripomore k spoznavanju možnosti uporabljajna hidrologije v praksi. Njegova zasnova v prvi polovici sledi tematski strukturi, kakor je značilna za vodno gospodarstvo. Oskrbi z vodo (naselij in industrije) je namenjeno prvo poglavje na tridesetih straneh, medtem ko jih je namakanju tal šest. V Jugoslaviji je namakanje sicer zanemarjeno, saj je takih površin manj kot tri odstotke obdelanih, a morda bi prav zato kazalo temu posvetiti več pozornosti, seveda s presresom različnih strani namakanja (zasoljevanje tal, onesnaževanje voda itd.). Ker je tudi poglavje o izrabi vodnih moči kratko (7 str.), čeprav je tovrstna raba v Jugoslaviji razširjena, ima pa tudi nekaj širše pomembnih značilnosti (npr. energetsko ojezerjevanje kraških polj), je očitno, da obseg posameznih poglavij nima neposredne povezave s stopnjo ustrezne vodne izrabe pri nas. Ker v Sloveniji tovrstno izrabo voda obravnavamo čedalje bolj vsestransko in zato kritično, posebno z ekološkega vidika, kar seveda v primerjavi z razvitim svetom ni nobena posebnost, bodo v učbeniku naši študenti pogrešali tovrstno problematiko. Kratko je tudi poglavje o plovbi (6 str.) in še krajše o ribištvu (3 str.), oboje pa prostorske planerje bržkone ne bo zadovoljilo. Kratko je tudi poglavje Turizem in rekreacija na vodi, ki pa je še bolj kot druga pisano s teritorialno ožjega vidika, saj morja s tem v zvezi ne omenja.

Pri vseh teh poglavjih bo marsikdo pogrešal živo problematiko prostorskega planiranja zaradi vsklajevanja »porabnikov prostora«, kajti tudi vodno gospodarstvo je le eden od njih. Učbenik bi bil aktualnejši, če bi sugeriral širše vrednotenje vodnih posegov že v okviru prostorskega planiranja. Prvi del učbenika zaključuje poglavje Vodnogospodarska bilanca Jugoslavije (4 str.). Med osmimi poglavji odpade torej polovica na eno vrsto izkoriščanja (oskrba z vodo), medtem ko drugo polovico obsegajo vse druge vrste. V takem obsegu so možni le splošni pregledi. Kazalo bi si pomagati s pogostejšim opozarjanjem na vire, kar bi spodbudilo k nadaljnjemu študiju.

Drugi del učbenika obravnava Urejanje vodnih tokov v štirih poglavjih na 54 straneh. Prvo (Borba zoper erozijo in hudournike) je uporabno pri študiju prostors-

kega planiranja predvsem zaradi opozarjanja na posledice nepravilnega in enostranskega izkoriščanja tal. Drugo (Regulacija vodnih tokov) na 10 straneh je precej tehnično in preveč prezre slabe strani regulacij in sodobne poglede nanje, kajti totalne posege čedalje bolj zamenjujejo selektivni.

Poglavje Obramba pred poplavami (15 str.) se osredotoči na poplave v Srbiji, manj drugod, predvsem pa je za prostorsko planiranje metodološko bržkone manj razvidno. Onesnaženost voda (20 str.), ki je zadnje v drugem delu učbenika, daje še največ metodološke in druge orientacije hidroloških posebnosti, ki so pri obravnavanem planiranju pomembne.

Tretji del knjige z naslovom Hidrološki aspekti urbanizacije sestavlja pet poglavij na 26 straneh, ki že po naslovih kažejo aplikativno naravo, vendar v obrnjeni smeri, namreč kot vplive urbanizacije na vodno bilanco (5 str.), vodni režim (4 str.), rečno erozijo (2 str.) in kvaliteto vode (11 str.). Zaključni pa se s poglavjem Urbana hidrologija (4 str.). Čeprav gre za krajša poglavja pa naslov učbenika še najbolj utemeljujejo.

Zadnjih šest poglavij moremo šteti za četrti osnovni del, čeprav omenjeni deli na tak način učbenika formalno sploh ne razmejujejo, se pa taka razčlenitev ponuja sama po sebi. V tem delu, ki obsega približno tretjino celote, so najprej prikazane Osnove hidroloških prognoz (18 str.), Osnovni principi hidrološke regionalizacije (7 str.), Hidrološko kartiranje (16 str.) ter Vodnogospodarske osnove (9 str.). Sledita še poglavji Organizacija vodnogospodarske službe v Jugoslaviji (8 str.) ter Zakonsko urejanje voda (13 str.). Tudi ta del je planersko najbolj aplikativen, vsaj posredno.

Sledi seznam literature, ki obsega 95 enot, vendar pogrešamo nekaj virov za severozahodni del države, vsaj Vodnogospodarske osnove Slovenije (Lj. 1978), še veliko bolj pa zahodno literaturo. Orientacija učbenika (metodološka in stvarna) bo zato za marsikoga preveč enostranska, vendar je treba upoštevati, da je očitno koncipirana za teritorialno ožje potrebe.

Učbenik se koncepcijsko uvršča v reprodukcijski tip, ki podaja izbrano tematiko pregledno, strnjeno in zaokroženo s historičnim in splošnim vidikom vred. Temu sledi domača tematika, ki pa je teritorialno ožja, saj redko poseže v problematiko bolj oddaljenih delov države. Učbenik si tako po nepotrebnem zožuje širšo uporabnost. In čeprav vsebuje marsikateri zanimiv podatek, večkrat izostane navedba vira, kar bi bila sicer spodbuda za samostojnejši študij in širjenje ter poglobljanje znanja. Sicer je podajanje jasno, tekoče in tudi terminološko korektno. Tiskarskih in drugih spodrs-ljajev je malo. Še največji je morda na str. 117, kjer je normativna količina žvepla v padavinah mnogo prenizka zaradi zamenjave površinskih enot in časovne neomejitve. Podatki se namreč nanašajo na letne vrednosti in na kvadratne metre in ne na kilometre.

Poleg metodoloških in drugih koncepcijskih dilem, ki so objektivno postavljajo pri prostorskoplanerski aplikaciji hidrologije, so stvarna vprašanja v okviru izbranega gradiva, ki je skrbno zbrano in pregledno podano, še najmanj vprašljiva. Bolj pomembno je, da učbenik ne diferencira posegov v različnih pokrajinskih tipih (nižinskem, gorskem, kraškem itd.), kar bi bilo najbolj specifično (geografsko) in aplikativno hkrati. Učbenik je tudi sicer zanimiv, ker daje vpogled v doseženo stopnjo obravnavane stroke in izbrane aplikacije pa tudi v njen domet – teoretski, metodološki in stvarni. Zato ni inštruktiven le za študente, katerim je namenjen pri študiju, kakor je organiziran na beograjski univerzi, temveč tudi zaradi tega, ker daje vpogled na doseženo stopnjo takega študija, čeprav le na primeru hidrološke aplikacije.

Nasploh se postavlja vprašanje, ali ne bi splošne in historične vidike pri aplikativno zasnovanem učbeniku kratkomalo prepustili splošni hidrologiji v osnovnem

kurzu, tu pa bi se nanjo enostavno naslonili. S tem bi pridobili prostor za marsikatero metodološko in drugo neposredno aplikativno spoznanje. Toda tudi tak, kakršen je, je učbenik spodbuden korak in koristna izkušnja. Ni samo zanimiv poskus, temveč je tudi svojevrstna novost.

Darko Radinja

IZ INOZEMSKÉ GEOGRAFSKÉ KNJIŽEVNOSTI

Geografija v sisteme nauk. Sovremene probleme geografii. Leningrad 1987, str. 212.

Kot drugo knjigo v zbirki *Sodobni problemi geografije* je Geografsko društvo Sovjetske zveze izdalo zbornik z gornjim naslovom, ki obravnava notranjo strukturo geografije ter njeno povezovanje z drugimi vedami. Ker so to temeljna vprašanja geografske znanosti, nas delo toliko bolj zanima. O tem razpravlja tokrat vrsta sovjetskih geografov, ki v 14 prispevkih z različnih strani obravnavajo položaj in pomen geografije v sistemu znanosti. Posebno pozornost namenjajo ekonomsko-socialni geografiji, ki je bila v SZ, kakor vemo, v marsičem zapostavljena v primerjavi s fizično geografijo. Prav tako se posvečajo tudi perspektivam, ki naj jih ima geografija zaradi naraščajoče integracije v znanosti pa tudi zaradi zapletenih praktičnih vprašanj, ki so v današnjem času na teritorialnih ravneh povezane s socialno-ekonomskim razvojem Sovjetske zveze.

V zborniku moremo razlikovati pravzaprav tri osnovne dele. V prvem je v ospredju pretres najbolj splošnih vprašanj, ki se nanašajo na strukturo in notranjo povezanost geografije ter na njene sodobne naloge, v drugem so osvetljene možnosti geografske sinteze (načenja jih zlasti razprava Gorškova), v tretjem delu pa so živa vprašanja ekonomske in socialne geografije ter zunanje povezave tega »bloka« (po naše družbene geografije), kar načenja zlasti skupna razprava Čistobarjeva in Šarigina.

Avtorjem zbornika je skupno, da priznavajo upravičenost prevladujočih integracijskih teženj v (sovjetski) geografiji. Ni naključje, da je med prvimi prispevki razprava Sauškina, ki je k uveljavljanju tega koncepta že doslej največ prispeval. Avtorje združuje tudi optimizem, s katerim zrejo na nadaljnje perspektive geografske vede. Osnove tega optimizma pa vidijo, kar je zelo značilno, v samem fenomenu geografije, da namreč združuje v sebi dva »bloka« znanosti (po novi terminologiji), ki sta si različna po naravi svojih zakonitosti. Ob tem omenjajo, da so se nekatere koncepcije in pojmovanje geografije uveljavile v praksi širših raziskovanj, tako tudi koncepcija fizično-geografske in ekonomske regionalizacije, koncepcija teritorialnih proizvodnih kompleksov itd.

Zanimivi so razlogi, s katerimi avtorji utemeljujejo potrebo po ponovnem pretresu teoretske in druge zasnove sovjetske geografije. V skupnem uvodu namreč podčrtujejo protislovnost sedanjega položaja geografije in njene družbene vloge. Po eni strani doslej menda še ni bilo tako velikih in zapletenih družbenih potreb po razreševanju izjemno pomembnih praktičnih problemov, ki so geografske narave, po drugi strani pa naj bi bila geografija na nekakšni prelomni stopnji svojega razvoja. To sega od premagane deskripcije do favorizirane konstruktivnosti, od njene razdrobljenosti do kompleksnosti in tudi enotnosti, kar prinaša vrsto problemov, ki so tako resni, da se včasih govori o krizi geografije.

Položaj geografije naj bi bil protisloven že v sistemu znanosti in podobno naj bi bilo z odnosi znotraj nje. Oboje pa naj bi bila posledica tega, da gre za vmesno znanost, ki združuje v sebi dva različna »bloka« – naravnega in družbenega. To pa naj bi se zaradi sedanje integracije znanosti kazalo kot njena pomanjkljivost pa tudi kot